

LANDBRUGETS VEJLEDNING OM DRIKKEVANDETS BESKYTTELSE

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

2. version af Vejledning til konsulenter, landmænd og andre, der vil forene god landbrugsdrift med drikkevandsbeskyttelse. Redegørelsen indeholder konkrete råd til hvordan man skal forholde sig til bl.a. analyser, BAM og grænseværdier.

I Danmark er vi i den unikke situation, at vi de fleste steder har rigeligt med godt grundvand, der i stort set uforarbejdet stand kan pumpes op og anvendes til drikkevand.

Denne gunstige situation har vi, på trods af at der har været landbrug i århundreder, og på trods af at afgrøderne er gødsket, og at der i de seneste 70 år er anvendt pesticider.

FORSIGTIGHEDSPRINCIPPET RÅDER

Politikerne har besluttet, at der skal gøres en indsats for at sikre, at den gunstige tilstand opretholdes. Derfor er kommunerne i samarbejde med vandværkerne i færd med at udarbejde indsatsplaner, og herunder at fastlægge retningslinjer for, hvordan den menneskelige aktivitet må være oven på drikkevandsressourcerne.

Ikke mindst landbrugsdriften er i fokus i den forbindelse.

Kommunernes og vandværkernes tilgang til dette arbejde varierer noget, men for manges vedkommende følger man i høj grad forsigtighedsprincippet, og der er en tendens til, at man i nogle områder - uden konkret dokumentation for behovet - ønsker en pesticidfri drift og restriktioner i gødningsanvendelsen, ud over dem der indgår i den generelle lovgivning.

I henhold til reglerne skal der imidlertid være dokumentation for, at der er behov for en så kraftig indsats, før man kan iværksætte den.

Det grundvand, der i dag anvendes til drikkevandsforsyning, er for hovedpartens vedkommende dannet under landbrugsjord, mens der har været intensiv landbrugsdrift på arealerne. Derfor vil det mange steder være at skyde over målet at pålægge land-mændene større restriktioner end dem, der i forvejen gælder for al landbrugsdrift.

Naturstyrelsen har i april 2015 udgivet en **vejledning** til kommunerne m.fl. om udarbejdelsen af indsatsplaner. Som forventet lægger den op til en høj grad af frihed til individuel tolkning af hvor alvorlige restriktioner, man skal indføre.

Landbrug & Fødevarer vurderede allerede i 2013, at der var behov for en vejledning i, hvordan man, med baggrund i blandt andet Naturstyrelsens vejledning, på én gang vil kunne sikre rent drikkevand og en rentabel og dermed samfundsøkonomisk givende landbrugsproduktion. Første version af den ønskede **vejledning** blev udgivet i marts 2014. Der er imidlertid fremkommet en del ny viden siden den gang. Bl.a. har overvågningen af miljøets tilstand dokumenteret en fortsat nedadgående tendens i grundvandets nitratindhold, og de pesticidfølsomme sandjorde er blevet udpeget. Derfor er der nu udarbejdet en opdateret 2. version af vejledningen

Den indeholder bl.a.:

1. Generelle beskrivelser af udviklingen i nitratindholdet i det nydannede grundvand, der viser faldende tendens.
2. En status for kortlægning af deciderede pesticidfølsomme områder. Det er således, at der i Danmark kun godkendes pesticider, som ved regelret brug **ikke** vasker ud af rodzonen i koncentrationer over den lave grænseværdi, der gælder for drikkevand, nemlig 0,1 mikrogram pr. liter. På en lille del af det samlede areal vurderes der dog at være risiko for, at regelret anvendelse af pesticider vil give anledning til koncentrationer over grænseværdien i det vand, der forlader rodzonen. I sådanne områder kan der derfor være behov for yderligere restriktioner i pesticidanvendelsen.
3. Vejledningen indeholder også en omtale af de juridiske problemstillinger, der kan være i forbindelse med aftaler indgået i henhold til indsatsplanerne.
4. Man kan relativt hurtigt danne sig et overblik over, hvad vejledningen indeholder ved at læse indholdsfortegnelsen. Den fremgår af bilagets første sider.

KONKRETE RÅD

Med hensyn til den helt operationelle indsats kan vi ud fra vejledningen opsummere følgende:

1. Mens indsatsplanerne bliver udarbejdet

Det vil være naturligt, at kommunen i forbindelse med udarbejdelsen af indsatsplanerne inddrager de berørte lodsejere i arbejdet. For eksempel ved at afholde lodsejermøder, hvor såvel forarbejdet - som de konkrete oplæg, der udarbejdes -, bliver genstand for debat og beslutning om eventuelle supplerende undersøgelser, der skal gennemføres, før

indsatsplanen bliver fastlagt.

2. **Konkrete målinger frem for teoretiske redegørelser**

Den statslige kortlægning af grundvandets følsomhed bygger på geofysiske målinger og geologiske vurderinger. Den siger derfor noget om de potentielle risici for, at grundvandet ikke er tilstrækkeligt beskyttet, men den bør helt klart suppleres med analyser af grundvandets indhold af forskellige stoffer, og ikke mindst en vurdering af, hvorvidt disse analyser kan være påvirket af en dårlig kvalitet af borer, således at der har kunnet finde nedsivning langs borerørerne sted.

Citat fra vejledningen: "Mange kommuner anvender værktøjet, CT-tools fra firmaet Con Terra, som henter data fra de centrale statslige databaser med oplysninger om bl.a. afgrøder og gødskning på ejendomsniveau, og det leverer en oversigt over det balanceberegne nitratindhold i rodzonevandet. Men det angiver et potentielt indhold, som i de fleste tilfælde er et alt for højt, idet de fleste jorde allerede i rodzonen reducerer nitratindholdet mere, end modellen tager højde for."

Eller sagt med andre ord: Mange kommuner lever ikke op til proportionalitetsprincippet. CT tools beregninger er ikke tilstrækkelig dokumentation for, at der er behov for en ekstraordinær beskyttelse mod forurening af grundvandet med nitrat.

3. **Fund af BAM kan ikke alene begrunde forbud mod pesticidanvendelse**

Når man skal tolke analyseresultaterne er det vigtigt at forholde sig til, hvad det er, der er fundet. De fleste tilfælde af pesticidfund er gjort af BAM, som er nedbrydningsprodukt af diclobenil. Dette pesticid er i al overvejende grad anvendt på udyrkede arealer, og ofte faktisk anvendt af vandværkerne til at sikre, at det så pænt ud omkring vandværkernes installationer.

Derfor er fund af BAM på ingen måde dokumentation nok for at indføre restriktioner i landmændenes pesticidanvendelse.

4. **Der skal være en reel risiko for, at grænseværdierne bliver overskredet**

I henhold til grundvandsdirektivet skal der først gøres en indsats for at reducere en forureningskilde, hvis der er fund i grundvandet på over 75 pct. af grænseværdien, og der er en væsentlig og vedvarende opadgående tendens i indholdet.

For at undgå overraskelser og unødvendige større investeringer i nye kildepladser kan man vælge at etablere nogle overvågningsboringer, som kan bruges til at varsle udsigten til et eventuelt problematisk indhold af såvel pesticider som nitrat og i øvrigt også af andre stoffer. Vejledningen beskriver, hvordan man har gjort det i Vejle Kommune.

Det kan være en god idé at indføre et kvalitetsledelsessystem på vandværkerne, så man

undgår fremtidige problemer, og hvis der mod forventning skulle vise sig tegn på problemer, får iværksat forebyggende foranstaltninger.

5. Punktvis vejledning til processen

Fra og med side 26 i vejledningen kan man læse en punktvis redegørelse for, hvad man som landmand og dennes rådgiver bør beskæftige sig med i processen.

Bilag: [Vejledning om indsatsplanlægning til sikring af grundvandet](#)
